

Verslag

Omschrijving: Kennismaken WB en Provincie , aandachtspunten AAC

Datum en tijd: 22 maart 2022, 16.00-17.00 uur

Plaats: digitaal

Volgnummer: Typ hier het nummer. [SHIFT+ENTER is nieuwe regel]

Aanwezig: [redacted] J, [redacted] J, [redacted] J, [redacted] J, [redacted] J

Afwezig: [redacted] J, [redacted] J, [redacted] J, [redacted] J

Kenmerk: Typ hier het kenmerk [SHIFT+ENTER is nieuwe regel]

1 Welkom

Aanwezigen worden van harte welkom geheten. Prolander heeft aantal beleidsmedewerkers van Provincie betrokken bij project Roodzanden vanwege hun kennis van Aardkundige waarden, Archeologie en Cultuurhistorie. AAC waarden zijn belangrijke kernwaarden in het Drentsche Aa Gebied, de schatkamer van Nederland. Deze medewerkers zijn nauw betrokken geweest bij het uitgevoerde AAC onderzoek (door RAAP) en waren ook betrokken bij de schetssessies in '21 waaruit het schetsboekje is voortgekomen. De AAC waarden kunnen erg bepalend zijn voor de (on)mogelijkheden in de planvorming. Daarom worden zij vroegtijdig betrokken bij de planvorming Roodzanden. Maandag 28 maart staat (nb stond ...) de brede werksessie gepland met grote groep belanghebbenden, om hen mee te nemen in de uitkomsten van het onderzoek en te inventariseren hoe bepaalde kansrijke maatregelen vallen. Beoogde kansrijke maatregelen die vanuit AAC echt niet kunnen moeten dan ook niet worden gepresenteerd of met randvoorwaarden worden gepresenteerd.

Doel van vandaag is:

1. Kennismaking
2. Inventariseren van de (on)mogelijkheden vanuit AAC tav kansrijke maatregelen (die voortvloeien uit informatie nader onderzoek delen (oa Bware onderzoek, quickscan ecologie) voorafgaand aan brede werksessie (nu gepland: maandag 9 mei).

2 Voorstelronde

Provincie

- [redacted] J (archeologie) provinciaal belang archeologie
- [redacted] J (archeologie)
- [redacted] J (aardkundige waarden)
- [redacted] J (cultuurhistorie)

Witteveen en Bos

- [redacted] J landschapsarchitect

- [redacted] J ecohydroloog
- [redacted] J ecoloog, ondersteuner project
- [redacted] J projectleider Roodzanden

- [redacted] J
- [redacted] J (projectleider)
- [redacted] J (ondersteuner project)
- [redacted] J ruimtelijk ontwerper
- [redacted] J (landschapsecoloog)
- [redacted] J (hydroloog)

3 Presentatie uitkomsten onderzoek en beoogde kansrijke maatregelen

[redacted] J en [redacted] J presenteren de uitkomsten van het Bware onderzoek alsook het eigen uitgevoerd transecten onderzoek. En gaan in op de kansrijke maatregelen

Opmerkingen vanuit Provincie

Archeologie

- Er is inventariserend veldonderzoek archeologie noodzakelijk bij graven dieper dan 30 cm in agrarische gebieden. Daarboven zit bouwvoor en hoeft inventariserend veldonderzoek niet.
- Er zijn ook geen hoge verwachtingen geconstateerd op het perceel dat nu nog eigendom is van provincie Drenthe. De beoogde maatregelen kunnen aan Raap worden voorgelegd in de nadere verkenning (navraag [redacted] J (Prolander) wat dit verkennend onderzoek betekent aan tijd/geld).
- Bij bestaande natuurgebieden (zoals Molenveld) geldt die vrijstelling niet en is altijd inventariserend veldonderzoek nodig bij graafwerkzaamheden.
- Celtic Fields: suggestie als je die weer letterlijk zichtbaar wilt krijgen, dan kun je dat beleven én je moet wat voor de natuurdoelen. Bv. oude graansoorten aanplanten (mini habitat), bosrand rafelen, evt. doodlopende route tot 1e raat. Het zijn waardevolle fenomenen, dan moet je daar wel goed archeologisch onderzoek doen. Zou je de celtic fields juist niet in het geplagde veld neerleggen? Daar is de oorspronkelijke structuur toch al weg.
- Voorstel om een wandelpad over de oude wallen te maken: zijn die oude wallen daar niet te kwetsbaar voor?

Aardkundige waarden

- Vanuit aardkundige waarden is altijd inventariserend onderzoek nodig.
- Provincie is zeer terughoudend omtrent afgraven vanuit aardkundig perspectief. Uitzondering wordt gemaakt bij geëgaliseerde plekken. Daar zou je de extra aangebrachte bovenlaag weer kunnen weghalen en zou het reliëf onder voorbehoud weer kunnen worden teruggebracht. Vroeger heeft er een laagte gezeten. Dus het realiseren van het (zure) ven zou mogelijk zijn.
- In Molenveld zijn karrensporen uitgevlakt, zou het hersteld mogen worden? Dat herstel (incl. afgraven) is ook gunstig voor de natuur. Er zijn

ook jonge en oude sporen. Provincie wil nog even langer nadenken om dit te herstellen met heuveltjes, [redacted] e.a.) De kruising van paden is wel een interessant punt. Visualiseren van dit punt zou ook kunnen met karrensporen, zoals bij Donderse veld. (zie https://www.parklaan.nl/?page_id=2833karrensporen)

- Provincie schrikt van reliëf herstel Molenveld - 1 m. (daar vind je nu ook al de interessante soorten als klokjesgentiaan, hazelworm etc.) De vraag is of dit het oorspronkelijk maaiveld is. Dit moet je dan goed uitkarteren, motiveren. Aardkundig blijft het nep, ophogen reliëf is ook risico voor verdrogend effect. De uitgevlakte percelen zouden vanuit aardkundig perspectief weer hersteld moeten worden. Karterend onderzoek 3D, wanneer is nieuwe grond onderzocht.
- Behoud reliëf, kap kan reliëf zichtbaar maken,
- Microreliëf ontzien met plaggen.
- Provincie schrikt van 30 cm afgraven, hele beeld van het landschap verandert dan.
- Provincie schrikt ook van afgraven 40 cm van de dekzandkop tbv. beoogde natuur. Opgemerkt wordt dat dit het voorstel is dat het onderzoek Bware aangeeft, niet wat W+N wil.

Cultuurhistorie

- Provincie heeft nog geen mening over nieuwe recreatieve sporen in het gebied (wandelspoor, ATB spoor) t.a.v. AAC; de nieuwe sporen worden door gebruik open gehouden.
- Wat is bekend over de eendenkooi? Geopperd wordt dat het vroeger een pingo is geweest? Zandpad overdwars heette vroeger de Kooiweg. Op historische kaarten is grond vooral ruigte, wel natte plek. Steilranden zijn ook goed zichtbaar. Navraag locatie eendenkooi bij [redacted] [redacted] [redacted] t.b.v. argumentatie ven (redactie: er is luchtfoto gevonden van RAF dat er vroeger idd een eendenkooi is geweest).
- Karrensporen en celtic fiets behoud in situ.
- Sloten en greppelpatroon als karakteristiek behouden.

Afspraak

- Provincie reageert op lijst vragen van Witteveen+Bos vanuit alle drie de beleidsafdelingen (redactie: De opmerkingen zijn bijgevoegd bij het verslag)

Bijlage 1. opmerkingen op vragen door Provincie

Rood: reactie: [redacted] (archeologie)

Blauw: reactie [redacted] (archeologie)

Cultuurhistorische elementen

- Hoe kijkt de provincie aan tegen het opnieuw maken van karresporen die ooit geëgaliseerd zijn op het molenveld en het opnieuw beleefbaar maken van raatakkers met een route erlangs? Toelichting volgt in overleg.

Zoals gisteren aangegeven is hierbij enige terughoudendheid geboden ivm de kwetsbaarheid van de karresporen en Celtic fields. Daarnaast hebben we gesproken over een andere, meer abstracte manier van beleving van de karresporen met als voorbeeld het archeologisch belevingspunt in het Doldersummerveld: [Sporen in het veld \(parklaan.nl\)](#) Leuk idee om iets te doen met de karresporen en raatakkers. Vanuit cultuurhistorie is, zoals [redacted] en [redacted] al aangegeven, een 'herstel' of 'reconstructie' niet haalbaar ivm bodemverstoringen. Wel kun je iets doen met Landschapskunst, zichtlijnen etc. om de beleving te versterken.

Grondverzet

- We zullen toelichten voor welke gebieden we versterking van het reliëf in gedachten hebben. We zijn benieuwd naar de reactie van de provincie in relatie tot cultuurhistorie/ archeologie. Door versterking van reliëf voeg je een nieuwe laag toe aan het landschap. Dat kan, maar advies is om dit wel vanuit een visie, waarde of gedachte te doen, en niet 'zomaar' heel lokaal extra grond aan te brengen. Dan vraag ik mij toch af: waarom iets 'nep' maken om de beleving te versterken? Voeg dan iets unieks, bijzonders en écht nieuws toe, wat om de lange termijn aan betekenis houdt snijdt.

- In het Molenveld is de ambitie om heide terug te brengen door plaggen. Omdat het hier gaat om max afgraven van de toplaag (30 cm) heeft dat geen impact op archeologisch/ aardkundige waarden. Ziet de provincie dat ook zo? Archeologisch onderzoek kan hier aan de orde zijn. De vrijgave van de bovenste 30 cm geldt alleen voor gebieden waar een bouwvoor aanwezig is. En ook dan kan door het verwijderen van de toplaag archeologie aan het oppervlak komen en zo op den duur ongezien verdwijnen.

- Ziet de provincie ook kansen om het meest noordelijk perceel (noordwest van pingo) onderdeel te laten zijn van een heideverbinding van molenveld naar Zeegse duinen? Wat zijn dan eventueel aandachtspunten? Zie de reactie van [redacted] Met (mogelijke) pingoruïnes dient behoudend te worden omgegaan

- Op een aantal plekken zijn maatregelen om meer dan 30 cm af te graven (oa t.b.v. aanleg ven) interessant, om natuurwaarden te bereiken. Hoe kijkt de provincie hier tegenaan? Is er onderscheid tussen eisen en wensen? Voor deze en alle andere ingrepen geldt dat de advieskaart van RAAP leidend is. Archeologisch onderzoek kan aan de orde zijn, maar dat hoeft geen bezwaar te zijn tegen deze ingrepen. Ik begrijp uit de mails dat er een oude eendenkooi aanwezig is. Kijk bij herstel/restauratie van dit landschapselement goed naar literatuur en leidraden over en voor eendenkooien. Dit geldt ook voor andere locaties waar jullie willen graven; check goed op de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart (CHW) wat voor een cultuurlandschappelijke waarden er in het gebied (op het perceel) aanwezig zijn en kijk met een landschapsarchitect – of ontwerper hoe je dit vorm wilt geven.

Recreatieve paden.

- Sloten worden zoveel mogelijk gedempt. Dit kan vernatting van paden tot gevolg hebben. Ophoging met vrijgekomen grond is een deel van de oplossing, evt in combinatie met ondiepe greppels. Zien jullie aandachtspunten vanuit cultuurhistorie/ archeologie (oa Fietspad, Pieterpad, zandpad dwarsverbinding)?

Aandachtspunt is de vrijgekomen grond, waar komt deze vandaan? Voor de afgravingen kan archeologisch onderzoek aan de orde zijn. Aandachtspunt is zéker het dempen van sloten. Dit is niet altijd de cultuurhistorisch wenselijke stap om te nemen. Tegenwoordig spreken we liever, indien het écht nodig is voor de waterstanden, van het verondiepen van sloten. Hierbij laat je de sloten beleefbaar; zijn het veredelde greppels. Je hebt namelijk vaak te maken met een historisch waardevol en soms zelfs middeleeuws slotenpatroon. Als je dat weghaalt, gum je als het ware het middeleeuwse cultuurlandschap weg. Het is dus zaak goed te kijken en cultuurhistorisch te analyseren welke sloten gedempt dienen te worden. Ik wil hier wel naar mee kijken. Overigens geldt dit niet alleen voor het oude cultuurlandschap, maar ook voor het nieuwere slotenpatroon van het ruilverkavelingslandschap van J Dit kent in het Drentse Aa gebied een zeer hoge mate van bescherming.

- We zullen toelichten waar we kansen zien voor verdichting van het wandelnetwerk, oa met een pad over het grote open perceel waar we een ven in gedachte hebben. We zijn benieuwd naar de reactie van de provincie hierop. Effect vernatten op bomen

- Met het dempen van sloten verwachten we een verhoging van de grondwaterstand. Hoe kijkt de provincie aan tegen vernatting, irt archeologie en cultuurhistorie?

Verandering van de waterhuishouding heeft effect op de conserveringstoestand van archeologie in de bodem. Vernatting (zeker in beekdalcontext) zal niet direct voor problemen zorgen, alleen wanneer de waterstand gaat fluctueren, maar daar lijkt nu geen sprake van. Het dempen van sloten kan niet zonder een

cultuurhistorische analyse. Vervolgens kan er, als de grondwaterstand verhoogt wordt, een groot negatief effect zijn op historisch groen zoals beuken, eiken en houtwallen. Om dit in beeld te brengen, adviseer ik om een Bomen Effecten Analyse uit te laten voeren, waarbij aan de hand van de te verwachte nieuwe grondwaterstand wordt berekend of en welk effect dit heeft op het aanwezige (historisch) groen. Datzelfde geldt ook voor aangrenzende gebouwen en monumenten. Een verhoogde grondwaterstand kan effect hebben op de fundering en bijvoorbeeld vernatting van kelders.

Overige opmerkingen/ aandachtspunten?

Zoals eerder benoemd is het bij alle bodemingrepen zaak om adhv de advieskaart van RAAP te bepalen of er archeologisch onderzoek nodig is (of dat een gebied beter ontzien kan worden).

En ook om bij alle keuzes tot grondwaterstandverhoging, grondophoging en slootdemping de gemeentelijke CHW ernaast te houden om te kijken of de ingrepen de cultuurhistorische waarden niet te veel aantasten. Advies is om een cultuurhistoricus hiernaar te laten kijken.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen